

גידה הדיבר

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל נלב"ע ח"י בטבת תשע"ב

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח' נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 7-9), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק ראה כ"ט במנחם אב תשע"ו, גליון מס' 351

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
ב"ב	6:41	7:40
ירושלים	6:26	7:37
	8:15	8:17

חידונים לפ' השבוע

1. אותן שתי תיבות שבהן 49 תמצא גם בתחילת וגם בסופי.

2. קיימא לן שהמאביל להברו אין צריך נטילת ידיים כמבואר אורח חיים קס"ג, ומכל מקום מצינו אופן שהמאביל צריך נטילת ידיים.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

מחיקת שמות הקודש שעל מסך מחשב ובמאגרי מידע

[דברים יב, ד] **לא תִשְׁחַן בְּנֵי לֵה"א.** וברש"י: אזהרה למוחק את השם וכו'. וכן הוא בתרגום יונתן: ליתכון רשאין למחקה פתב שְׁמָא דִּי אֱלֹהִיכוֹן.

שאלה: שם של קודש שנמצא על צג מחשב, או בזכרון המחשב, או ע"ג דיסק אונקי, האם מותר למוחקו.

שם שלא נכתב בקדושה נמחק לצורך תיקון

בשו"ע (י"ד רעו, ט): אסור למחוק אפילו אות אחת משבעה שמות שאינם נמחקים, ולא מאותיות הנטפלות מאחריהם כגון 'ך' של אלהיך וכו' של אלהיכם. ובש"ך (שם, יב): בתשובה הארכתי וכו' שם של קודש שלא נכתב לשם קדושה מותר למחוק לצורך תיקון דוקא, אבל לגזו ולגנוז שרי אפי' שלא לצורך תיקון. אבל בנכתב לשם קדושתו אפי' לגזו ולגנוז לצורך תיקון אסור. - נידון שאלתנו נחלק לשתי מחיקות, מחיקת השם הנראה ככתיבתו על גבי מסך המחשב, אם על ידי הקלדה אחרת או מחיקה, או על ידי כיבוי המסך. וכן מחיקת חומר המכיל שמות קודש השמור בזכרונות המחשב או באמצעי שימור של חומר ממוחשב, כמו דיסק אונקי ותקליטורים.

האוסר למחוק שם שנכתב שלא בקדושה

במנחת חינוך (תלו, ח) הביא שהסדר משנה (יסודי התורה ו, א) כתב שגם הרמב"ם (שם, ח) סובר שאין חייבין על מחיקת שם שנכתב שלא בקדושה. ומה שמבואר (שם, ו) דהמתין כלי שנכתב שם על ידותיו ועל זכוכית לוקה, צ"ל שנכתב על מקומות אלו לשמה לשם קדושת השם. והביא הסדר משנה בשם הפרי חדש דאפילו שם הנכתב שלא לשמה מחיקתו איסור תורה. ודחה דבריו, דכל הפוסקים חולקין. ותמה המנחת חינוך מהיכן יצא לפוסקים שאין איסור תורה במחיקת שם כזה. אף שבסתו"מ [כן צ"ל, ובמנ"ח השלם 'בסתמו']. פסול, מ"מ אולי הלאו הוא בכל ענין כמו שאיבוד שם עבודה זרה היא מצוה, דכתיב ואבדתם וגו', ואין חילוק. הכי נמי כתבה התורה לא תעשון כן וגו' וכו'. ואיני יודע טעם בדבר להקל בלאו בדבר שלא נמצא בפירוש בש"ס, וצ"ע.

הלכה כמקילים שאין מחיקה בשם שנכתב שלא בקדושה

כמדומה שראשית הדיון היה על מה שמצלמים עמודי ספר תורה ומעלים אותם על מסך המחשב לצורך הגהתם. ובשו"ת שבט הלוי (ו, ד) דחה דברי מי שרצה לחוש לדברי המנחת חינוך הנ"ל ולאסור הגהת ס"ת במחשב שנגרמת על ידה מחיקת שמות שנכתבו על המסך שלא לשמה. והשיב שאף המנחת חינוך לא אסר בוודאי רק ספוקי מספקא ליה, והניח בצ"ע, ומאחר ורבים וטובים מראשונים ואחרונים לא ס"ל כן וטענת המנ"ח אינו מתקבלת עליהם, דהתורה אסרה לא תעשון כן לה' אלקיכם, ואם לא נכתב בקדושה אינו לה' אלקיך, זה דעת המקילים. ומי גדול לנו מהגאון בית שלמה (י"ד ב, קסב וקעה), שהיה כפי המקובל

בידינו מעמודי עולם, הגדול אחרי דור החת"ס, והוא פוסק להקל כהש"ך. ובשדי חמד (כללים מ, י, ד"ה והנה על מה שכתב הרב בית יהודה) מביא תשובת הגאון ר' יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק (אורח, ה) שכו' על הפר"ח דס"ל דשם שנכתב שלא בקדושה שאסור למחוק ולוקה, דעת יחיד הוא ורוב פוסקים חולקים עליו. ומסיים שם, דאם התנה שלא תחול קדושה עליהם אין להחמיר, דהוי גזירה לגזירה ע"כ - וא"כ יש לנו היתר פתוח לרווחה אם מתנים בפה מלא שלא תחול קדושה כלל במה שנעשה על המסך. [וראה מה שאכתוב עוד בסיום דבריי]. ולמה ניזל בתר ספקו של המנ"ח שנכתב שלא לקביעת הלכה, נגד המפורש בגדולי פוסקים אחרונים.

כתיבה על מסך מחשב אם נחשבת ככתיבה

למעשה, דנו אחרוני זמננו על עצם הכתב שעל גבי מסכי המחשב, האם נחשב ככתיבה, הן לענין איסורי שבת יום טוב וחול המועד, וכן גם בנדון שאלתנו, לענין מחיקת שמות הקודש ודברים שבקדושה. - מקוצר היריעה אביא בס"ד רק מעט מזעיר מדבריהם, ואצטט תחילה מה שכתב בנשמת אברהם (מהדורא שניה, אורח שמ, ד, יא, שימוש במחשב) על דברי השו"ע שכתב: יש לזהר שלא לכתוב [בשבת] באצבעו במשקין על השולחן או באפר אבל מותר לרשום באויר כמין אותיות, כתב: **שימוש במחשב בשבת**, לכאורה אין כאן איסור דאורייתא של כתיבה במה שמקלידים ומופיעים אותיות ומילים על מסך המחשב, כי האותיות מופיעות על המסך על ידי 'ירי' של אלקטרונים על חומר זרחני אשר מרוח על הדופן הפנימית של המסך, ומאיר בצורה של אותיות. וכן הביא שכתב לו הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: ירי של אלקטרונים אין חשוב מן התורה ככתב.

כיבוי מסך מחשב אינו נחשב מחיקת השם

דברי הגרש"ז א"ה הנ"ל, שירי של אלקטרונים אין חשוב מן התורה ככתב, הובאו ב'מאורי אש השלם' (שער ס ט"ז) ובהערה שם כתב: הגרי"י נויבירט זצ"ל אמר לי, כי מטעם זה עצמו אמר לו רבינו [הגרש"ז א] זצ"ל, שאין דין של מחיקת השם כאשר אדם מכבה צג של מחשב ששם השם נראה על גביו. אולם הביא שם שהגרש"ז א השיב לשואל אודות מחיקת השם במחשב, 'שאמנם אין בזה איסור, אך אם אפשר כדאי להמנע מזה כי הדבר מכוער'.

כתב גלאי החום קיים זמן קצר ובמחשב רק הירי מקיימו

שם בנשמת אברהם (ד, 15) במהלך דיונו בשימוש בשבת בגלוי חום [=מד חום תרמי, העשוי מפסית ניילון המונחת על המצח, ומופיע עליה לשעה קלה מידת חומו של החולה בספרות], הביא משמירת שבת כהלכתה (מ, הע' ח*) בשם הגרשז"א: 'בגלוי חום כזה שהאותיות לא ניכרות, נראה דאף שהנותן נייר ע"ג האש ופולט ממנו מה שנכתב ע"י חלב או מי לימון פטור, וכמבואר (פמ"ג שם, מ"ז, ג), מ"מ מדרבנן נראה דאסור לעשות כן אפילו לצורך חולה שאין בו סכנה. ואע"ג שהכתב נעלם תיכף ואינו מתקיים, מ"מ אפשר דגם זה אסור'. והקשה מדוע כתיבה על מסך המחשב אינה נקראת כתיבה דאורייתא כי אין דרך כתיבה על ידי ירי של אלקטרונים. ובגלוי חום נקרא כתיבה, הרי בשני המקומות אין האותיות ניכרות מקודם, רק שבאחד הופעת האותיות היא ע"י חימום של חומר מאיר על ידי ירי של אלקטרונים, ובשני הופעת האותיות היא ע"י שינוי צבע הנגרם ע"י חום. ואם כן אין כאן רק איסור דרבנן, וממילא יהיה מותר לחולה שאין בו סכנה להשתמש בו למדידת חום. והביא שכתב לו הגרשז"א זצ"ל: זה שמניח את המודד על גוף האדם חשיב ככותב בידים כתב שאינו מתקיים, הואיל ובמעשיו הוא עשה כתב שמתקיים מאליו זמן קצר. ודומה למבשל על האש. מה שאין כן כתב שעל מסך, [לקימון] זקוקים מתחלה ועד סוף אך ורק לירי של אלקטרונים. והגר"י נויבירט זצ"ל כתב להבדיל, שהאותיות שעל המסך אין להם קיום כלל, כי כל הזמן יש ירי מתמיד של אלקטרונים, שעל ידי כן האות נשארת. משא"כ במד חום שבו האותיות מתקיימות זמן קצר, והוא ככותב על החלון.

מוחקין שם מהמסך כיון שאינו מתקיים בלא האלקטרוני

גם בתשובות והנהגות (הגר"מ שטרנבוך ג, שכו) כתב כעין זה: אף אם נחשוב לכתב ממש מחמת המשוש, מ"מ כיון שאין זה כתב העומד בעצמו, אלא האלקטרי מעמידו כל רגע ורגע, שבכיוי אלקטרי כבים מיד, י"ל דהתורה אסרה רק בקודש שעומד מצד עצמו, או השם הקדוש כשעומד מצד עצמו ולא בדבר שכפי הראות אין בו ממש. ואף מה שע"פ חכמי הטכנולוגיה יש בו ממשות, מ"מ הואיל ותלוי באלקטרי ועומד להתחלף מיד, לא חשוב ליהוי בזה איסור דמחיקה, שמתחילת יצירתו קלוש ולא כדבר קדוש דאותיות השם. עוד נראה שכאן נכתב ע"מ למחוק מיד, ואף שלא שרינן באותיות השם כתב ע"מ למחוק, היינו דוקא בכתב גמור דכוונתו למחוק, אבל במכונה זאת שכל יצירתו היא קלישא, ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו של מחיקה קאי, אין זה השחתה כשמסלקו, ולא אסרה תורה כה"ג, וגם בחז"ל לא מצינו שאסרו כן כשמוחק שעיקרו למחיקה מיד ולכן אין זה בזיון לקודש. - לדבריו כיון שקיום הכתב תלוי בהמשך הספקת החשמל אינו נקרא כתב. [והגרשז"א שידע את הצד הטכני של הפעלת המסך, סובר שאף ללא ניתוק החשמל אין כאן אות, כי רק ירי מחודש של הנוטריונים ממשיך להציג את האות]. למעשה מציאות זו שניתוק החשמל ימחק את הכיתוב, היא יותר מהוכחה של מחיקה קאי. אף אם נחשיב ירי האלקטרונים ככתב קבוע, כי הרי במציאות שומר המסך וכל פעולה עתידית של לימוד או עיון במחשב עתידה למחוק, והוא ככותב על הקרח.

מוחקין שם שעל המסך כיון שנכתב על דעת למוחקו

בשו"ת להורות נתן (יב, פח, יא) הביא את דברי תשובת תשב"ץ (א, ב) שכתב דגרמא במחיקת השם לא שריא אלא במקום שהוא עומד להמחק, כגון שהיה כתוב על בשרו, כבשבת (קכ, ב) עיי"ש. וזה דלא כהחתם סופר (שו"ת או"ח לב, י"ד רסד ועוד), דפשיטא ליה דבכל גוונא מותר למחוק השם ע"י גרמא. עוד הביא (שם, פט) משו"ת בית אפרים (יו"ד סא) שכתב דבר חדש, דהיכא שכתב את השם על מנת למחוקו, דמותר למחוקו. והוא עפ"י המבואר בתוס' סוטה (כ, א ד"ה מגילה) על מה שאמרו שם במשנה עד שלא נמחקה המגילה אמרה איני שותה מגילתה נגזת, וכתבו תוס' בשם ירושלמי (סוטה ג, א) תני נגזת תחת צירו של היכל, למה בשביל לשחקה. והקשה הקרבן העדה דאיך מותר ליתן אותה תחת ציר ההיכל לשחקה, הא הוי כמאבד בידים, ונמצא שמוחק את השם. ותירץ הבית אפרים דמגילת סוטה שאני כיון דמעיקרא נכתבה על דעת למוחקו, גם השתא שרי לתתה במקום שתהא הולכת להמחק. וכן מבואר בירושלמי (סוטה ב, ד) דלכך מגילת סוטה אינה מטמאת את הידים הואיל ומעיקרא ניתן על דעת למוחקו אחר כך, עיי"ש. והנה מזה היה מקום ללמוד היתרא

לנדון דידן, דמה שנכתב על המסך הוא על דעת למוחקו, ממילא אין בו קדושה ומותר למחוקו. - וראה עוד מה שהאר"י בצדדי נידון זה מחו' הגרד"י פלדמן שליט"א בקובץ הזכרון למרן הגרשז"א, עטרת שלמה (א), ואכמ"ל.

דחיות הסברה ששם שנכתב למחיקה מותר למוחקו

אלא שדחה הלהורות נתן היתר זה, דבשו"ת עין יצחק (או"ח ה, כז) לא ניהא ליה בסברא זו, וכתב דודאי דאף דניתנה למחיקה אסור למוחקו, עיי"ש. ובס' מנחה חריבה למס' סוטה (כ, א) דחה סברא זו, דהא אמרו בסוכה (גג, ב) דלעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שם שנכתב בקדושה ימחה על המים. ואם בנכתבה על מנת למחקה אין איסור, מה הרבנותא שימחק בשביל שלום. - אך עדיין יש ליישב ולפרש כוונת חז"ל, שעצם הציווי לכתוב שמות בקדושה במגילה על מנת למחוקו כדי להשכיח שלום, מלמדנו את גודל השלום, אף על פי שבעצם אין איסור למחוק את השמות האלו.

ממגילת סוטה שאינה מטמאת ידים ראייה שמחיקה מותרת

עוד הביא הלהורות נתן שבספר גליוני הש"ס להגר"י ענגל ז"ל לירושלמי סוטה (שם) כתב סברא, דמגילת סוטה אף שסופה להמחק, מכל מקום כיון שכך מצוותה שיכתבנה לשם מחיקה, וזו היא מצוותה, לכן אין ענין המחיקה מגרע מקדושתה, כיון דמצוותה בכך עיי"ש. ולפ"ז יש לומר דבכתב על גבי מסך שפיר מהני הסברא דכיון שנכתב לשם מחיקה אין בה קדושה, ולא דמי לסוטה, דשם מצוה בכך ועל כן אין העמידה למחיקה גורעת מקדושתה. אולם אף שיש לומר כן, מ"מ ליכא ראייה לסברא זו מסוטה, דלסברת הגר"י ענגל אי אפשר לפרש דברי הירושלמי ששמו המגילה תחת הציר כדרכו של בית אפרים, וממילא ליכא מקור לסברא זו מן הירושלמי. - ובאמת הגר"י ענגל מפרש מה שאמרו בירושלמי 'למה בשביל לשחקה', בלשון תמיהה, שהקשו הרי תשחק המגילה, ולמה מניחים אותה שם. ומשני לול קטן היה תחת הציר, ואין סביבות הציר נוגע בה, אלא שהיה מקום גניזה. [וראה בעלי תמר שם שהוכיח מכמה מקומות פירוש זה. שראה בספר... ונעלם ממנו לפי שעה שהספר הוא הגליוני הש"ס]. ואם כן אין כלל ראייה מנתינת המגילה תחת הציר, שמותר למחקה, שהרי כלל לא נמחקה. אך עדיין יש מקום לומר שכשם שלא גזרו שתטמא את הידים כיון שנכתבה למחיקה, והרי כל גזירת טומאת ידים היא כדי שלא יתקלקלו כתבי הקודש, כבשבת (ד, ב), הרי מביטול שמירה זו מוכח שלא חששו למחיקת שמות אלו שנכתבו על מנת למחוק.

כיבוי צג מחשב לצורך קדוש אינו נחשב מחיקת השם

ובתשובות והנהגות (הנ"ל) כתב: עוד נראה דשם שנכתב שלא בקדושה אין בו איסור תורה דמחיקה, ואף להפוסקים שגם שלא בקדושה יש איסור תורה דמחיקה, מ"מ היינו דוקא בכתב גמור שמוחק שלא לצורך, אבל שם שכל עיקרו קלוש אזי ניכר שהמחיקה היא לצורך קודש, כמו בנידון דידן שכל הפעולה היא לצורך קודש, לבדוק אם יש קדושת ס"ת בהנבדק לתקנו, ורק לאחר תיקון יחול בו קדושה גמורה, אם כן הכא דהמחיקה דשם שלא בקדושה היא לצורך קדושה, יש לומר דלא אסור כשניכר ומוכח שכן.

איסור מחיקה הוא רק מכתבי קודש, והמסך אינו מתקדש

עוד כתב, נראה דמה דאסרנו בכל מקום למחוק שם אף שלא קידש, היינו משום שאפילו אם השם לא נתקדש, מ"מ המקום שנמצא השם קדוש בזה גופא שנכתב שם שמו ית"ש, ואף שנכתב שלא בקדושה מ"מ נתקדש בקדושת כתבי קודש, וכן פירש מרן הגאון דבריסק הגריז"ס זצ"ל דברי התוס' בערכין (ו, א ד"ה יגוד) שאפילו חותך השם מכלי מ"מ יש על מקום השם קדושה ופירש דהיינו קדושת כתבי קודש שהשם קדוש, ואף אם אין בו קדושת השם ממש, מ"מ יש במקום קדושה, והקלף בקדושת כתבי קודש, שאפילו נכתב שלא בקדושה ולא חל ביה קדושת האזכרות מ"מ יש קדושת כתבי הקודש לקדש הקלף או כלי, ולפ"ז י"ל דכשאין מקום לקדש [כגון במסך המחשב], אזי מעיקרא אין בו איסור, ואין דין מחיקה.

איסור מחיקה הוא אף כשלא קידש השם

ההקלטה הקסטה נהפכת לדבר שמשמיע קולות וכו'. ואינו דומה ל[מצלם במצלמת] פילם - שעל החומר המשוש עליו נקלטת תמונת המצלמה, ועובר פיתוח המשמר את התמונה ע"ג הפילם, ולפני הפיתוח נמחקת התמונה מיד בהגיע אליו אור, ובימינו לא קיים], שהאחרונים (שו"ת הר צבי י"ד, רל) דנו בזה שאם אין במצלמה נורית 'פלאש' [שאז עובר בהפעלת המצלמה על מבעיר], לא ידוע מה האיסור לצלם, כיון שהפילם אחרי הצילום לא נשתנה, ולא ראוי לכל שימוש עוד עד אחרי שעשו בו דבר לפתח אותו, עכ"ל. - ומאחר והמצאיאות כיום השתנתה [וראה בארוכה על שינויי המציאות במכשירים חשמליים בקונטרס קרני אורה הנספח לספר 'מאורי אור השלם'], כי בזמנו הקסטה של הרשם קול היתה להקלטה חד פעמית, ולא היה ניתן שוב להשתמש בו להקלטה אחרת, וכן סרט הפילם נועד רק לצילום פעם אחת [אלא שהיו בו אורך המאפשר צילום חד פעמי של תמונות רבות], שאמנם אחרי כן ניתן לראות תמונה זו או לשמוע הקלטה זו פעמים רבות, אך רק את זו בלבד. ולכן יתכן שלפני ההקלטה או הצילום אין בהם כל שימוש ותועלת [מלבד אפשרות הצילום וההקלטה החד פעמית], לכן היה נחשב כהגדרת הגר"י נויבירט 'כגוף מת שאין בו תועלת' כנ"ל, כי הרי התועלת החד פעמית שלו, עדיין לא יצאה אל הפועל. אבל כיום הרי הנגנים והדיסקים וכן זכרונות המחשב וכרטיסי הצילום לסוגיהם, מיועדים לשימוש רב פעמי, והם ככל כלי קיבול שעצם היותו מתאים לקליטת משקין ושפיכתם מחשיבה אותו לכלי אף בהיותו ריק. כך גם הכלים הללו. ואמנם הקלטת קול או צילום או הקלדה ממלאת את הכלי ומניחה בתוכו חומר. וכעת אפשר להנות ולהפיק תועלת ממנו פעמים רבות. אך גם לפני כן אפשרות ההקלטה שבו וכו' כבר מחשיבתו לכלי. ושוב אין כאן בונה כלי. וכעין זה כתב באריכות בקרני אורה הנ"ל.

בסרט ודיסק המיועדים לשימוש חוזר אין בונה

ולמעשה כבר חילק כן הגרש"ז בעצמו בתשובה משנת תשל"ב (מאורי אור השלם, ט, א עמ' עמ' תשל"ה), שהמקליט על סרט אינו נחשב בונה ועושה כלי: בסרט שמקליטין עליו, אשר אם ההקלטה היתה נשארת עליו תמיד הוי ליה קלקול גמור, וכל חשיבותו הוא רק מפני שיכולים תדיר למחוק ולחזור ולהקליט, הרי זה דומה לכותב על לוח שעומד תמיד למחיקה וכתובה, דכל שכן הוא שאין לחושבו כעושה כלי. ואנכי בעניי איני יודע שום סברא לחלק בין כותב צורת אותיות שכל אדם יכול לקוראם, [שכבר אמרתי בעל פה, דכמו שהכותב בשבת על נייר אינו חשיב כעושה כלי אלא כמשתמש עם כלי, ולא אמרינן דנעשה כמהפך נייר לאיגרת, שיהא אפשר לקרוא ולדעת ממנו דברי תורה וחכמה]. ובין העושה שינויים מגנטיים על סרט אשר זקוקים למכשיר מיוחד בכדי לפענח את הרשמים שנעשו שם ולדעת הדברים הכתובים שם.

מחיקה ממאגרים ודיסקים מותרת ללא חשש

אך כל דיון זה הוא רק לעניין שבת, כי לעניין מחיקת השמות שבמאגר, הדבר פשוט שכיון שאין במאגר אותיות אלא אותות תנועות מגנטיים זעירים ביותר, שלא ניתן בשום אופן לראותם, אין שום חשש מחיקה בהם. וכמו שמסיים הלהורות נתן (שם, ז): למחוק שם ממה שמתקרא דיסקט, אשר אין רישומו של השם ניכר כלל, נראה פשוט שאין בו איסור מחיקה כלל, כיון דליכא צורת אותיות כלל. וכן מצאתי בס' שערים המצוינים בהלכה שעל קצור שו"ע (קונ"א, כח, טו) עיי"ש.

ההבדל בין שמות שנכתבו להגהת ספר תורה לנכתבו ללימוד
רוב פוסקי זמנינו שמובאים כאן, דנו לעניין שמות הקודש שהועלו על מסך המחשב לצורך הגהת ספרי תורה. כלומר צילומי יריעות שנכתבו בקדושת ספר תורה, אלא שהתירו כיון שהצילום והעלאתו למסך לא נעשו לשם קדושה, ומטעמים אחרים, והשבט הלוי הציע לעשות תנאי מראש שלא תחול על השמות קדושה, כמובא מעט מדבריהם לעיל. ולכאורה בזמננו, שהנידון הוא העלאה למסך של שמות הקודש שבספרי לימוד שהועלו למאגרים ולתוכנות חיפוש, כמו פרויקט השו"ת, כיון שכל השימוש באוצרות אלו מתאפשר רק אם ימחק אותם מיד לצורך כתיבת חידושי או המשך חיפושים אחרים, נראה שאף בלא תנאי הרי זה כמותנה ועומד, ואין שום חשש או זלזול במחיקה של מה שהועלה למסך.

עוד העלה בשו"ת להורות נתן (שם, פה-י) שכיון שהכותב יודע שהוא כותב שם קודש, אף שאינו מכוין לקדשו, מכל מקום אסור למחוקו, כיון שעכ"פ כתבו בתורת שם קודש. ומכל שכן שלדעת הש"ך הנ"ל, אף כשלא נתכוין לשם קדושה אינו מותר למחוק אלא לצורך תיקון עיי"ש. ובנדון דידן הלא מוחקו שלא לשם תיקון השם או הספר. אלא דהיה מקום לדון להתירא, היות ואין כאן כתיבה. דלא מצינו כתיבה אלא בדיו או בדרך חק תוכות או חק יריכות, שיש ממש באותיות. אבל בכתב שעל המסך אין שום ממשות אלא אור בעלמא. ויתכן שאין בו איסור מחיקת השם. והביא שהשואל העיר דלענין מחיקת השם אין צריך שיהא עליו דין כתב, דהרי הלאו דלא תעשון כן לה' אלקיכם נאמר בכל אופן שחיביין לאבד עבודה זרה, והרי בעבודה זרה כתב הרמב"ם בספר המצוות (עשין קפה) שציינו לאבד ע"ז בכל מיני איבוד והשחתה, והכונה שלא נניח להם רושם. וא"כ אם נכתב עבודה זרה על מסך הקומפיוטר ודאי מצוה לאבדו ולהשחיתו, וא"כ לעומת זה בשם קודש אסור לאבדו. - והוא כעין מה שהבאנו לעיל בשם המנחת חינוך. והביא הלהורות נתן שבס' מלאכת שמים (ט, יד) פסק כשו"ת רמ"ע מפאנו (לו) שלענין איסור מחיקת השם אין חילוק בין אם נכתב כדינו או נעשה ע"י חק תוכות, והשיג על שו"ת שב יעקב (י"ד נה) הסובר שמותר למחוק שם שנכתב ע"י חק תוכות, שמדמהו לכדינרי זהב (גיטין כ, א), שאין בו קדושה. שהרי באיסור מחיקת השם לא נאמר לשון כתיבה, שנאמר שאם הוא ע"י חק תוכות אין איסור הלא לא תעשון כן לה' אלקיכם כתיב, ובין שנכתב השם ע"י דיו או צבע או ע"י חק תוכות הכל אסור במחיקה עיי"ש. וכן כתב בס' קסת הסופר (יא, ב) דאפילו כתבו שלא לשם קדושה, ואפילו נעשה ע"י חק תוכות או ע"י תפירה או אריגה או במיני צבעונים יהיה באיזה אופן שיהיה, ועל כל דבר שיהיה בכל מקום שהוא, כל שנעשה בכוונת השם, דהיינו שהכותב ידע שזהו שמו של הקב"ה אסור למחוק עיי"ש.

איסור מחיקה הוא גם כשנכתב בפסול

וזה לשון הרמ"ע שם: אעפ"י שלא נתקדש השם מעיקרא מחמת הדיבוק, ובסוף ג"כ לא נתקדש בקדושת ס"ת משום דהויא חקיקה כאמור, מכל מקום קדושת השם לחול עליו האזהרה למחוק אותו לא זזה ממקומה, דהא תניא (שבת סא, ב) היה כתוב על ידות הכלים יגוד, ולא שני לן התם בין חק תוכות לחק ירכות כמו בגט. אלמא כל שצורת אותיות השם מוכחת עליו, ונעשית בכוונה שהוא שם, אסור לקלקלו. לאפוקי ממי שנתכוון לכתוב יהודה ושכח ולא כתב בו דל"ת שמותר לו לתלות הדל"ת למעלה, ואז התליה מוכחת עליו שאינו שם כלל, ואין בו אזהרה למחוק. - אך כבר הבאתי לעיל בשם המנחת חינוך שדחה ראייה זו.

אין איסור מחיקה בצל והכתב במסך כצל

וכתב הלהורות נתן (שם, פו) דלכאורה יש מקום לדון להיתר על פי המבואר בכסף משנה (עכו"ם ז, יא) בשם הרמ"ך, דהטעם דצל השריגים והעלים של אשרה מותר לישב תחתיה, משום דדבר שאין בו ממש הוא עיי"ש. וברמב"ם (שם, י) כתב דשלהבת של ע"ז מותרת מפני שאין בה ממש, עיי"ש. ומעתה יתכן דגם במסך המחשב, כיון דאותיות הללו הנראות אין בהן ממש אינן אלא בגדר צל, אין בהן איסור מחיקה. דיתכן דגם העשה של ואבדתם את שמם אין בכהאי גוונא, דכיון דאין בו ממש נחשב כמאן דליתא. והרמב"ם בספר המצוות (עשין קפא) שכתב שציינו לאבד ע"ז ולא נניח להם רושם, אפשר דצל אינו בגדר רושם שאין בו ממש. ועיין שער המלך (יסודי התורה ה, ח) שרצה לומר כן בדעת הרמב"ם דצל אין בו ממש עיי"ש. אבל ברש"י מעילה (יד, ב ד"ה רב פפא) כתב דמועלין בצל עיי"ש. וכן ברש"י קדושין (נד, א ד"ה והא חומת) משמע דמועל בצל מן התורה.

חשש בונה בכתיבה בשבת לתוך דיסק או הקלטה

ובנדון מחיקת דברי הקדושה המאוחסנים בזכרון המחשב, כתב שם הגרש"ז: אך בהכנסת האותיות לתוך הדיסקט [=בימינו דיסק אונקי] (וה"ה כשמקליטים ברשם קול), יתכן שיש לחשוש לאיסור דאורייתא של בונה, כי הוא עושה בכך כלי. וכתב לי מו"ר הגר"י נויבירט [זצ"ל] להסביר, כי לפני ההקלטה הקסטה היא כגוף מת ללא כל תועלת, ורק אחרי

זיו ההיכל - פקודת משה

מזמור רבינו הגה"צ גאב"ד נוח אחיעזר זצ"ל

והקב"ה מקיים, וכך הלכה הגם ששב מיראה זדונות נעשו כזכיות, עכ"ל. התמצית היוצא מדבה"ק, להצדיק כשהוא מושלם בצדקתו יכול הוא להשפיע חסדים גדולים יותר ממה שהוא משפיע כשהוא עדיין במדרגה נמוכה יותר.

ועפ"י כל הני"ל נל"ע ד לפרש המשך המשנה באבות שם, שמסיים זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, וכבר נתקשו רבים וכן שלמים לבאר הכוונה כל העולם כולו כדאי הוא לו שנראה כשפת יתר אחרי שכבר אמר זוכה לדברים הרבה, אולם עפ"י ההקדמות שהבאנו הדברים מובנים, שמקודם אומר התנא הקדוש שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, כפי אבא מארי זצ"ל, שיכול גם לברך בלשון קללה ולהפוך גם את הקללה לברכה, ועל זה מוסיף ואומר ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, שגם בתיבת כל הוא יכול להשתמש עפ"י התנהגותו, שאם הוא נשמר בכל המצות ואינו משייר אפי' כ"ש, אז גם הקב"ה מודד לו כל מה שהוא מפרש ולא יעיר כל חמתו שאפי' מקצת שבמקצת חימה לא יביא עלינו, ועי"ז הוא יכול להשפיע לעולם טובות וישועות ורחמים רבים, כי כל כמה שהצדיק הוא במדרגה גבוה יותר יכול להשפיע לעולם יותר טובות עד בלי סוף וכנ"ל, וא"ש בס"ד.

והנה גם ענין חודש אלול, שהר"ת הם אני לדודי ודודי לי, כבר פירשנו בס"ד שכפי מדת התקרבותו של האדם להקב"ה כך הקב"ה מתקרב אל בני ישראל, כמו שמובא בשם **הרבי בני בונה זצ"ל** לפרש הפסוק בתהלים (ס"ג), צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה בלי מים, כן בקודש חזיתך לראות עוזך וכבודך, שכמו שהאדם צמאה נפשו וכמה אל השי"ת כך הוא זוכה להתקרב ולראות, עכדפח"ט. ולכן רמזו בפסוק אני לדודי ודודי לי על אלול, שכמו שהאדם צמא להתקרב אל השי"ת כן דודי לי מתקרב השי"ת אליו, ולכן זה תלוי בידי האדם אם ח"ו אלול יהיה ר"ת א' ל' ו' ראוי לנפשו, או שזה ראשי תיבות א'הוב ל'מעלה ו'נחמד ל'מטה, וזה דומה ממש לדברינו הני"ל שכל כמה שהאדם מתעלה ומקדש עצמו והוא מאמץ צורה יכול להפוך גם את הקללה לברכה, ובזמן מעלתו יכול לגרום לכך שיושפעו אך רחמים וטובות לישראל, וזה גם תלוי איך הוא מפרש את הפסוק ולא תעשו מכל התועבות האלה, שאז הקב"ה משלם לו מדה כנגד מדה ולא יעיר כל חמתו אפילו לא מקצת שבמקצת כנ"ל.

ולכן בשבת שבו מברכים אלול, כאשר כל אדם עושה את חשבון נפשו ומסתכל על מצבו איך שבילה את השנה, הרי זה מעורר דאגה בלב, לכן קוראים בתורה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו', שהתורה"ק אומרת לכל יחיד שיראה הוא בעיניו, שזה תלוי רק בו, כי הקב"ה נותן לפניכם ברכה וקללה, שגם מה שנאמר בלשון קללה הוא ברכה, רק תלוי בך איך אתה מסתכל על כך ואיך אתה מתעלה ומתנהג בדרכי כנ"ל, ועל זה בא המדרש ואומר, מה כתיב למעלה מן הענין, כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אללכת בכל דרכיו ולדבק בו, שזה בעצם תלוי רק בך, איך שאתה מפרש את התשומה את כ"ל מצותיו וללכת בכ"ל דרכיו, ועל זה בא ר' לוי ואומר את כל המצוה זה ק"ש, שע"י רמ"ח תיבין שבק"ש הוא יכול להפוך את הקללה לברכה ולעשות מחר"ם רח"ם, ורבנן אמרי זו השב"ת, היינו שזה לא רק לצדיק מעיקרא שהוא רואה בכל דבר את כחו ית"ש ומקבל על עצמו עומ"ש במשמעות הק"ש, אלא גם מי שהוא בבחי' בעל תשובה גם הוא יכול להתקרב אל השי"ת ולדבק בו, בבחי' אני לדודי ודודי לי, וזה ע"י התשובה כר"ת שבת בו תשוב, וזה שמסיים המדרש, ד"א, כי אם שמור תשמרון, אמר בר קפרא הנפש והתורה משלו בנר וכו', נרי בידך ונרך בידך, אם אתה שומר את נר'י, שאתה מפרש את הפסוק ולא תעשו מכל התועבות האלו להשמר אפי' מאיסור כלשהי, וכן שאתה מפרש את ושמרת את כל המצוה הזאת לקיים כל המצות בלי להחסיר ח"ו אפילו כ"ש, וכן ללכת בכל דרכיו ממש, אז גם הקב"ה מפרש ולא יעיר כל חמתו אפי' כ"ש, ואז נותן לך רחמים ורחמך וכו', ואז אני שומר את נרך כנ"ל, כי רק בך הדבר תלוי, ולכן פתח ראה בלשון יחיד, כי ענין הקללה והברכה תלוי בכל יחיד ויחיד כנ"ל, וא"ש בס"ד.

ובזה יל"פ דברי הנביא, שובה ישראל עד ה' א"ה שזה נאמר בלשון יחיד, ואח"כ אומר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב וכו', שכל יחיד לפי מדת התשובה שהוא עושה אם מאהבה אם מיראה, יקח את הדברים שלו וישוב אל השי"ת ואז יאמר לו ית' כל תשא עון, שהשי"ת יכפר את כל העוונות ולא ישאיר אפי' כ"ש וקח טוב, ורק טוב וחסד ישיפע לנו ממרום קדשו, ונתן לך רחמים ורחמך אכ"ר.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו וגו'. הבעה"ט מדייק דפתח ראה לשון יחיד, ומסיים לפניכם ואשר תשמעו לשון רבים, ובסה"ק שם **משמאל** תרע"ו מביא בשם זקינו **האדמו"ר הגדול מקאצק זצ"ל**, דכשנותנין נותנין לפני כולם בשוה, אך כל אחד ואחד רואה לפי מה שהוא, עיי"ש שפי' דבה"ק בטו"ט. ובמדרש (במדב"ר פ"ד ד') ד"א מה כתיב למעלה מן הענין, (דברים י"א כ"ב) כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אללכת בכל דרכיו ולדבק בו, וז"ל המדרש, מהו את כל המצוה הזאת, א"ר לוי ק"ש, רבנן אמרו זו השבת שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה, ד"א כי אם שמור תשמרון אמר בר קפרא הנפש והתורה נמשלו בנר, הנפש דכתיב (משלי כ') נר ה' נשמת אדם, והתורה דכתיב (שם ס') כי נר מצוה ותורה אור, אמר הקב"ה לאדם הזה נרי בידך ונרך בידך, נרי בידך זו התורה, ונרך בידך זו הנפש, אם שמרת את נר'י אני משמר את נרך, ואם כבית את נר'י אני מכבה את נרך, ודברי המדרש צ"ב. והנה פ' ראה קורין ברוב השנים בשבת מברכין אלול, ולכאורה מה הקשר לפרשה זו לאלול דוקא, ואמרת בס"ד להסביר הענין, כשנקדים שתי הקדמות מהסה"ק **הקל יצחק** בפרשתן.

א. בריש הפרשה עה"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו', מפרש **ההקל יצחק** וזל"ק, דהנה מציון ברכות מפורשות בלשון ברכה, וגם מציון ברכות וסתירות בלשון קללה, כדאי' במ"ק (ט' ע"ב), תזרע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוך כו' ולא תחזי שעתא חדתא ע"ש. ועי' באוה"ח פ' לך בפסוק ואברכה מברך, וקשה מדוע לא ברכוהו בברכה נגלית ולמה אמרו הברכה בלשון קללה, אכן הענין לענ"ד דאם אין חשש שהמקטרג יקטרג על הברכות אזי טוב לברך בלשון ברכה, אבל אם חוששין לקטרגו אזי מברכין בלשון קללה כדי שלא יבין המקטרג שהוא ברכה... וא"כ אם ישראל שומרין התורה"ק בשלימות ליכא חשש קטרגו אז מברכין אותן בלשון ברכה, אך אם ח"ו אין מקיימין התורה"ק וא"כ יש קטרגו אזי צריכין לברך בלשון קללה, וזכ"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, נגלית, וקללה, ברכות בלשון קללה, את הברכה נגלית, אשר תשמעו ר"ל כאשר תשמעו ותקיימו המצות, והקללה אם לא תשמעו וגו', אזי תקבלו הברכות בלשון קללה מטעם הנ"ל, עכ"ל, ועיי"ש בסוף הפרשה מה שהועתק בשמו מספר נאות דשא כעין זה.

ב. בפסוק, ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך כי תשמע בקול ה'. וזל"ק, וצריך ביאור אריכות הלשון כאשר דקדק **האזה"ה הקל**. ויש לפרש דהנה כל הדברים האסורים נקראין בשם אסורים מפני שהם אסורים וקשורים בהס"א ר"ל, והם נקראים חר"ם כי הן מקור החרמון והשממון, והנה כתיב בהשי"ת והוא רחום וגו' ולא יעיר כל חמתו, ואי' בסה"ק דבתיבת כ"ל מציון ב' פירושים, לפעמים מציון דכ"ל היינו כולו, ולפעמים אמרין דכל הוא אפי' מקצתו, וא"כ אם נאמר ח"ו בקרא דכל חמתו היינו כולו דוקא א"כ שמשמע דמקצת יהי' ח"ו א"כ אין תקומה, א"ו דכל היינו מקצתו, דאפי' מקצת חימה לא יהי'. וז"ל דזה תלוי בקרא דכתיב ס"פ אחרי, ולא תעשו מכל התועבות האלה, דג"כ יש מקום לספק זה ולומר, דדוקא כולם לא תעשו, וע"כ אם ישראל אינם עושין אפי' מקצת מהתועבות, א"כ סבורים דכל הוא אפי' מקצתו, ע"כ גם השי"ת אינו מעיר עליהם אפי' מקצת מחמתו, וכעין זה פירשו הראשונים במקרא תועבת ה' כל גבה לב, כידוע, וזכ"ה ולא ידבק בידך מאומה, אפי' מקצת דמקצת מן החרם, חרמי תועבות היצ"ר, למען ישוב ה' מחרון אפו, שלא יעיר אפי' מקצת חמתו ונתן לך רחמים וגו', עכ"ל, ועיי"ש במה שהארץ לפרש המשך הפסוק.

ג. ואקדים עוד מדברי **כ"א אבא מארי זצ"ל בברכת אברהם** לפרק"א פ"ה, ואעתיק לשונו, עוד יל"פ המשנה כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', בהקדם דברי **ההקל יצחק** (פ' ראה) לפרש הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אללכת בכל דרכיו ולדבק בו, שיש ברכה בלשון קללה אם יש חשש מהמקטרגים עיי"ש שמאריך, והיוצא מדבה"ק שהקללות וכן כל מיני פסוקים שנראים כלאורה שמדברים מדברים רעים, או למשל פרשיות שמדברים מטמאים, וכן כל דיני טומאה וטהרה שלפי הכלל שלא מפסיקים, אבל הצדיק יכול להשתמש גם בפסוקים הללו, וכן מציון בגמ' (מועד קטן ט' ב'), שאנשי צורה ברכו בלשון קללה תזרע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוך וכו' ולא תחזי שעתא חדתא עיי"ש, וכן יש הרבה עובדות מתלמידי **הבעש"ט** הקדוש, וכן שמענו שהיה נהוג אצל רבינו הקדוש **בעל דברי חיים מצאנז**, ולכוונה זו באמת מאריכה התורה"ק בכמה ענינים, בכדי שיהיה תיקון להנשמות הנמוכות כידוע שיהיה גם להם חלק בתורה"ק, וז"ש כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, היינו שיכול להשתמש לטובה ולברכה גם באותם דברים שנראים ללאורה כקללות, והוא יכול גם בהם ליכות את הרבים ולהקדים הקללה לברכה, ודו"ק, עכ"ל אאמו"ר זצ"ל. ועיין גם בפ' נשא מה שהארץ בזה בנעימים.

ד. ואביא עוד הקדמה יקרה מדברי הקדוש בספר **אור לשמים** (בפ' שלח) וזל"ק, א"י פי' על הגמרא השב מאהבה דבריה דעשו כזכיות ושב מיראה דזדונות נעשו כשגגות, ולכאורה לדורנו הלואי שונשי יחד מחמת יראת ה' ואיך נרים ראש, ואמרנו למעלה בשם ס' מ"ח הפי' על הגמרא, ולי נראה כך הפי' על הגמ', כי הנה ז"ל הגמ' ורימינהו דהא אמר ר"ל דזדונות נעשו כזכיות, ואיך אומרת דזדונות נעשו כשגגות, ומתוך הגמרא כאן מאהבה כאן מיראה. וז"ל הפי' הוא כך, כי הנה הצדיק כשהוא במדרגה גדולה כשעובד ה' מאהבה עילאי, יש לו כח יותר לפסוק טוב על בני ישראל ולהשפיע להם חסדים גדולים וכל טוב סלה, לא כן כשהוא במדרגה קטנה כשעובד מיראה, והנה ריש לקיש ה' בעל תשובה כידוע, וז"פ הגמ' כאן מאהבה וכאן מיראה וקאי על ר"ל, כשהי' עובד ה' רק מיראה אמר דזדונות נעשו כשגגות, אבל כאשר הגיע להעבדות מאהבה פסק דזדונות נעשו כזכיות, הגם שהתשובה הוא רק מיראה, וזה כאן מאהבה כאן וכו' כשר"ל עבד ה' מאהבה וצדיק גזר

חידושי לשון השבוע

1. ואשר עשה וגו' בני אליאב בן ראובן אשר וגו' (י. ר). הבן אליאב שמו מסתיים ב- **אב**, והאב ראובן שמו מסתיים ב- **בן**, הרי אומר שהבן של האב נמצא באותו מקום ששם נמצא האב של הבן, כלומר בסוף שמם.
2. ארץ אשר וגו' **מרשית** השנה וגו' (יא. יב) תיבת **מרשית** שפירושה **מתחילה**, חסרה את האות א"ל"ף המתחילה את סדר האותיות, וזה נמצא בפסוק שמתחיל עם האות א' - ארץ וגו'.

© כל הזכויות שמורות למחבר

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיכון)

רוב כלי העבודה: פטישון, רתכת, דיסק, מקרחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב
חדש! מכשיר חיתוך לקרמיקה! יעוצ' וליווי מקצועי חינם!
טלפון: 052-5910520 (גיל)